

Відділ освіти Крижопільської райдержадміністрації
Районний методичний кабінет

ГЛОСАРІЙ ТЕРМІНІВ З ПРАВОВИХОВНОЇ РОБОТИ

*(НА ДОПОМОГУ В РОБОТІ КЕРІВНИКАМ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ,
ЗАСТУПНИКАМ ДИРЕКТОРІВ ШКІЛ З ВИХОВНОЇ РОБОТИ)*

Підготовлено та упорядковано
методистом РМК
Босою Тетяною Григорівною

***Школа - це майстерня,
де формується думка
підростаючого покоління,
треба міцно тримати її в руках,
якщо не хочеш випустити з рук
майбутнє.***

А. Барбюс

Багато чого я навчився у своїх наставників,
ще більше у своїх товаришів, та найбільше у своїх учнів.
Талмуд

А

Авторитарність – соціально-психологічна характеристика особистості, що відображає її прагнення досягти домінуючого становища в колективі, групі утвердити свою владу, максимально підкорити своєму впливу партнерів. А. пов'язана з такими рисами особистості, як агресивність, завищена самооцінка та рівень домагань, схильність до наслідування стереотипам. Найбільш яскраво А. проявляється в авторитарному тиску керівника на підлеглих, усунення інших людей від участі у вирішенні найважливіших питань, як стратегічних, так і тактичних.

Авторитет батьків - визнаний вплив батьків на переконання й поведінку дітей, який ґрунтується на глибокій повазі до батьків, довірі до високої значущості їхніх особистих якостей і життєвого досвіду, до їхніх слів і вчинків.

Агресивність – емоційний стан і риса характеру особистості, якій притаманні імпульсивність активності поведінки, ефективність переживання – гнів, злість, прагнення заподіяти іншому фізичної чи моральної травми.

Адаптація — пристосування індивіда до групових норм.

Адекватна поведінка – поведінка особистості, групи, що відповідає прийнятним в групі, колективі нормам між особистісних стосунків.

Адекватність – точність і повнота пізнання реальності, відповідність людських відчуттів, уявлень, думок пізнавальному об'єкту.

Адиктивна поведінка - система відношень, спрямованість вчинків неповнолітніх, які звикають до вживання наркогенних засобів, стадія наркотизації без явно виражених психічної і фізичної залежності.

Азарт – психічний стан людини, що характеризується високим рівнем емоційного збудження, прагненням до задоволення певної потреби.

Акзигитивні емоції – емоції, що виникають на основі інтересу до збирання, колекціонування: прагнення щось багаторазово купувати, накопичувати, колекціонувати; радість з нагоди збільшення і оглядання своїх накопичень.

Акмеологія — наука, що вивчає процес дорослішання, виявлення того, що становить собою людина, яка досягла розквіту у своєму фізичному та психічному розвитку.

Акселерація – прискорений фізіологічний та психічний розвиток, статеве дозрівання дітей та підлітків в порівнянні з попередніми поколіннями. Характеризується збільшенням ваги та розмірів тіла, а також прискоренням розумового розвитку

Актив – найбільш діяльна, енергійна й активна частина соціальної групи, колективу.

Активність — діяльна участь у чому-небудь.

Будь правдивий навіть до дитини: виконуй обіцянку, інакше привчиш її до неправди.
Лев ТОЛСТОЙ

Акуратність – риса людини, що проявляється в точності, ретельності, охайності, своєчасному виконанні умов тієї чи іншої діяльності.

Акцентуація — особливість прояву тих чи інших рис, що зумовлює специфіку вразливості і збільшує в порівнянні з конституційною нормою імовірність тих чи інших захворювань.

Аліменти — грошове утримання в установленому законом розмірі, яке у визначених законом випадках одні особи зобов'язані надавати іншим у зв'язку з існуючими між ними шлюбними та родинними відносинами.

Альтернатива – означає необхідність вибору між двома або кількома можливостями, що виключають одна одну. Метод альтернативи використовується у соціальній психології в масових обстеженнях, результати яких опрацьовуються на основі використання математично-статистичних методів.

Альтруїзм - вид діяльності, спрямованої на безкорисливу турботу про благо людей, готовність поступатися і жертвувати власними інтересами заради іншої людини. Протилежний егоїзму.

Аналогія — подібність предметів, що дає змогу в процесі їх аналізу перенести властивості (ознаки) одного предмета на інші.

Андрогогія — педагогіка дорослих, або «теорія освіти дорослих», що охоплює теоретичні та практичні проблеми освіти, навчання та виховання дорослих.

Арт-терапія — засіб невербального спілкування, вільного самовираження і самопізнання; лікування людської душі засобами мистецтва.

Асоціальність — сукупність рис, що свідчать про відсутність соціальної спрямованості у чий-небудь діяльності, про байдуже ставлення до громадського життя.

Асоціальна поведінка — антигромадська поведінка.

Асубкультурність — слабкий інтерес у підлітків, а іноді й цілковита його відсутність до захоплень, цінностей, культурних пріоритетів представників їхньої субкультури, їхнього світу.

Афект - сильний, бурхливе і щодо короткочасне емоційне переживання, повністю захоплююче психіку людини і зумовлює єдину реакцію на ситуацію в цілому.

Аффіліція — потреба в приналежності визнанні (визнання учня колективом), прийнятті особистості середовищем у всьому репертуарі її соціальних ролей.

Б

Багатодітна сім'я — сім'я, що складається з батьків і трьох та більше дітей.

Базова особистість — природний каркас, що об'єднує основні прагнення і життєві орієнтації людини.

Батьки — батько та мати, записані органами реєстрації актів цивільного стану в книзі народжень і свідоцтві про народження дитини.

Батьки-вихователі — подружжя або окрема особа, що не перебуває у шлюбі, які взяли дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, для виховання та спільного проживання.

Батьківські збори - одна з форм зв'язку школи з батьками й пропаганди серед них педагогічних знань. Проводять класні загальношкільні батьківські збори. На них батьків знайомлять з планами навчально-виховної роботи школи, класних керівників; батьки одержують інформацію про стан успішності й дисципліни дітей, обговорюють проблеми допомоги школі в організації дозвілля дітей, їхнього трудового й морального виховання тощо.

Батьківська любов — джерело і гарантія емоційного благополуччя дитини, її психологічного та інтелектуального розвитку.

Батьківські права та обов'язки — особисті й майнові права й обов'язки, які надає закон батькам для забезпечення належного виховання і матеріального утримання дітей, а також захисту їх прав та обов'язків.

Бездоглядні діти — діти, не забезпечені сприятливими умовами для фізичного та інтелектуального розвитку.

Безпритульні діти — діти, які були покинуті батьками, самі залишили сім'ю або дитячі заклади, де вони виховувалися, і не мають певного місця проживання.

Бесіда - діалогічний метод навчання, при якому педагог шляхом постановки системи запитань підводить тих, хто навчається, до розуміння нового матеріалу чи перевіряє засвоєння ними вже вивченого

Біологічна сирота — дитина, яка втратила батьків унаслідок трагічних обставин.

Благополуччя — життя в достатку та спокої:

- *матеріальне благополуччя* — задоволеність матеріальною стороною свого існування, стабільний матеріальний добробут;
- *психологічне благополуччя* — злагодженість психічних процесів і функцій, відчуття цілісності, внутрішньої рівноваги;
- *соціальне благополуччя* — задоволеність особистості своїм соціальним статусом і актуальним станом суспільства. Це і задоволеність особистісними зв'язками, статусом у мікросоціальному оточенні, а також відчуття спільності;
- *тілесне благополуччя* — хороше фізичне самопочуття, тілесний комфорт, фізичний тонус;
- *фізичне благополуччя* — хороше фізичне самопочуття, тілесний комфорт, фізичний тонус.

Бути правдивими і чесними з дітьми, не ховаючи від них того, що відбувається в душі, є єдиним вихованням.
Лев ТОЛСТОЙ

Близькі родичі — фізичні особи, природний зв'язок між якими ґрунтується на походженні один від одного або від спільних предків і має правове значення у випадках, передбачених законодавством.

Бродяжництво — спосіб паразитичного існування, який полягає в переміщенні протягом тривалого часу з одного населеного пункту в інший або в межах одного міста особи, яка не має постійного місця проживання або залишила його.

В

Відповідальність неповнолітніх — передбачена законодавством правова відповідальність осіб, які не досягли вісімнадцяти років.

Виховання – в широкому розумінні: система спеціально організованої передачі від покоління до покоління соціального досвіду і принципів соціального формування людини; у вузькому розумінні: цілеспрямована діяльність щодо формування в дітей певних якостей особистості, поглядів, переконань.

Вихователь – педагогічний працівник, в посадові обов'язки якого входить планування і організація діяльності учнів, створення умов для їх соціально-психологічної реабілітації, соціальної і трудової адаптації, проведення корекційно-розвивальної роботи на основі вивчення індивідуальних особливостей учнів.

Взаєморозуміння — спосіб відносин між людьми, соціальними групами, колективами, організаціями та країнами, коли осмислюється й ураховується точка зору чи позиція сторін, які спілкуються. Об'єктивно основою взаєморозуміння є спільність інтересів, близьких чи віддалених цілей, поглядів, а також взаємна поступливість певними інтересами.

Вуличне угруповання — коло спілкування, у якому дитина намагається компенсувати відсутність повноцінних дитячо-батьківських стосунків.

Г

Гармонійний спосіб життя — усвідомлено і самостійно створювана людиною система адаптивно необхідних інтересів і видів діяльності, що дають змогу підтримувати фізичне, психічне, соціальне і духовне здоров'я й успішно реалізувати своє життєве призначення.

Гармонійний стан — наявність деякого оптимального рівня суперечності, який стимулював би саморозвиток і смак життя.

Гармонійність особистості — ступінь оптимальності стосунків, сили базових прагнень, тенденцій, можливостей їхньої реалізації в поведінці (згода із самих собою), згода з людьми, з природою, типом емоційного складу та ін.

Гармонія — динамічний стан людини, що потребує щоденних зусиль для ефективної підтримки.

Гіподинамія — порушення функцій організму внаслідок зменшення сили рухів.

Гіпоопіка — байдуже ставлення за відсутності контролю.

Громадянське виховання — виховання гармонійно розвинутої особистості й прищеплення їй громадянської культури.

Гуманізація освіти - центральна складова нового педагогічного мислення, яка передбачає перегляд, переоцінку всіх компонентів педагогічного процесу у світлі людинотворчої функції.

Г

Гендер — складний соціокультурний конструктор, який відображає відмінності в ролях, поведінці, ментальних і емоційних характеристиках між чоловічим і жіночим.

Д

Девіантна поведінка — система дій і вчинків людей, соціальних груп, що суперечить соціальним нормам або вказаним у суспільстві шаблонам і стандартам поведінки.

Дезадаптація — порушення узгодженості, адаптованості, установлених зв'язків тощо.

Депресія - (від лат. - пригнічений) - хворобливий стан приголомшеності, пригнічення, скорботи, відчаю.

Державна молодіжна політика — системна діяльність держави щодо конкретної особистості, молоді, молодіжного руху, що здійснюється в законодавчій, виконавчій, судовій сферах.

Десоціалізація — явище, протилежне соціалізації (руйнація соціальних зв'язків).

Деструктивна сім'я — родина, яка з об'єктивних та суб'єктивних причин утратила свій виховний потенціал, унаслідок чого в ній складаються несприятливі умови для виховання дитини.

Диференціація — поділ, розчленування чого-небудь на окремі різномірні частини.

Діагностування — прояснення, розпізнання; отримання інформації про стан та розвиток контрольованого об'єкта, його відхилення від норми.

Діти вулиці:

- *безпритульні діти* — діти, які не мають постійного місця проживання у зв'язку з утратою батьків, соціальними формами поведінки дорослих у сім'ї, та діти, яких вигнали з дому батьки;
- *бездоглядні діти* — діти, які мають певне місце проживання, але вимушені перебували на вулиці внаслідок матеріальної неспроможності

Виховання дітей – ризикована справа. Адже у випадку удачі остання досягнута ціною великої праці і турботи, у випадку ж невдачі горе не порівняти ні з яким іншим.

опікунів (родичів, бабусь, дідусів), психічних розладів батьків, байдужого ставлення останніх до виховання дітей;

- *діти-втікачі із виховних установ* — діти, які зазнали психологічного, фізичного та сексуального насильства в закладах інтернатного типу та притулках;
- *діти-втікачі із зовні благополучних сімей* — діти з високим рівнем конфліктності, патохарактерологічними особливостями, відхиленням у психічному та особистісному розвитку;
- *діти, які за своїми психологічними ознаками схильні до постійного перебування на вулиці* — позбавлені систематичного батьківського піклування, аутсайтери шкільних колективів; діти з яскраво вираженими ознаками важковихованості, схильні до марнування часу.

Діти, позбавлені батьківського піклування — діти, які залишилися без піклування батьків у зв'язку з позбавленням батьківських прав, відібранням від батьків без позбавлення батьківських прав, визнанням батьків безвісти зниклими або недієздатними, оголошенням їх померлими, відбуванням покарання в місцях позбавлення волі та перебуванням їх під вартою на час слідства, розшуком їх органами внутрішніх справ, пов'язаним з ухиленням від сплати аліментів та відсутністю відомостей про їх місцезнаходження; тривалою хворобою батьків, яка перешкоджає їм виконувати свої батьківські обов'язки; а також викинуті діти, діти, батьки яких невідомі; діти, від яких відмовились батьки, та безпритульні діти.

Діти соціально незахищених категорій:

- *сирота* — дитина в якій померли батьки, мати померла, дані про батька у свідоцтві про народження дитини були записані за вказівкою матері;
- *діти, позбавлені батьківського піклування* — дитина, яка залишилася без батьківського піклування, тому що батьки були позбавлені батьківських прав; дитину відібрали в батьків за рішенням суду; батьки визнані судом безвісти відсутніми; батьки визнані судом померлими; батьки визнані недієздатними; батьки перебувають у місцях позбавлення волі; батьки перебувають під вартою на час слідства; батьки — у розшуку; тривала хвороба батьків перешкоджає виконанню батьківських обов'язків; батьки невідомі;
- *дитина-напівсирота* — дитина, в якій помер один із батьків;
- *дитина матері-одиначки* — дитина, яку виховує тільки мати, тому що: дані про батька у свідоцтві про народження дитини були написані за вказівкою матері; батько дитини помер (або батько дитини визнаний судом безвісти відсутнім, померлим, недієздатним, у розшуку), до того ж призначити дитині пенсію через утрату годувальника неможливо, бо він не мав достатнього трудового стажу. Самотні матері стоять на обліку в УТСЗН та отримують там на дитину допомогу матері-одиначки;

Виховання дітей це тільки самовдосконалення,
якому ніщо не допомагає стільки, як діти.
Лев ТОЛСТОЙ

- *дитина з багатодітної родини* — дитина мешкає в родині, де виховуються троє та більше дітей (зокрема, таких, які під опікою або піклуванням);
- *дитина, яка постраждала внаслідок аварії на ЧАЕС* — дитина, в якій батьки або один із батьків мають статус постраждалого внаслідок аварії на ЧАЕС, що підтверджено посвідченням;
- *дитина з вадами* — статус дитини з вадами надає медична установа (є посвідчення);
- *дитина з малозабезпеченої сім'ї* — дитина, сім'я, якій стоїть на обліку в УТСЗН та отримує допомогу.

Дидактика - галузь педагогіки, що вивчає навчання як процес взаємопов'язаних викладання і навчання, а також досліджує закономірності, цілі, зміст, методи, особливості організації процесу навчання.

Дитина — особа віком до 18 років (повнолітня), якщо згідно із законом, застосованим до неї, вона не набуває прав повнолітньої раніше.

Дитина-біженець — дитина-іноземець, якій у порядку та на підставах, визначених Законом України «Про біженців», надано статус біженця.

Дитина-інвалід — особа, яка внаслідок хронічних захворювань, уроджених чи набутих порушень у розвитку має обмеження у життєдіяльності, перебуває в особливо складних, надзвичайних умовах і має особливі потреби в розвитку психофізичних можливостей, природному сімейному оточенні, доступі до об'єктів соціального оточення і засобів комунікації, соціалізації та самореалізації.

Дитина-сирота — дитина, у якій померли або загинули батьки.

Дитинство — період розвитку людини до досягнення повноліття.

Дроманія — схильність до бродяжництва, яку розглядають не як розлад психіки, а як соціальне явище.

Духовне благополуччя — відчуття причетності до духовної культури суспільства, усвідомлення можливості долучатися до багатств духовної культури.

Духовність - особливий вимір людського буття, який виявляється у процесі реального самовизначення людини. Справжнім змістом духовного розвитку є зміна місця людини в навколишньому світі, в якому вона фіксує сферу свого буття і в якому можливе її самовизначення. Але самовизначення людини в навколишньому світі, в культурі є не просто освоєнням предметного буття і не зводиться тільки до споживання культурних цінностей. Воно являє собою складний процес становлення особистості, принципову зміну характеру людського буття, досягнення особистісної суверенності. Визнання себе, як вільної істоти та відповідальність за долю світу є основою духовності людини.

Виховувати – не значить говорити дітям гарні слова, наставляти їх,
а насамперед самому жити по-людськи.
Олексій Острогорський

Духовні цінності - витвори людського духу, зафіксовані у здобутках науки, мистецтва, моралі, культури.

Е

Емоції — хвилювання.

Емоційний інтелект — здатність розуміти, аналізувати й контролювати власні почуття та емоції та вміння відчувати, розуміти настрої оточення.

Емоційний компонент психологічного благополуччя — переживання, що об'єднує почуття, зумовлені успішністю суб'єкта в тих чи інших сферах активності.

Емпатія — здатність педагога, художника ідентифікувати себе з учнем (з іншою особою), стати на його позицію, розділити його інтереси, радощі, розчарування, побачити його очима виниклі проблеми; здатність до співчуття, співпереживання, емоційного залучення до переживань інших з формуванням адекватного емоційного резонансу.

Емпатійний процес — інтелектуально-емоційна взаємодія людини, яка потребує психологічної або іншої підтримки з особою, здатною надати таку підтримку.

Ж

Жорстокість – морально-психологічна риса особистості, що є протилежною душевності, доброті, людяності. Жорстока людина надто сувора, безжалісна, безсердечна, не співчуває іншим, а, навпаки, свідомо принижує їхню гідність, завдає болю і навіть може вбити.

Життєва проблема — стан протиріччя між актуальним та необхідним станом життєдіяльності.

Життєве призначення — споконвічно задана природна орієнтація людини, її загальна життєва спрямованість, стиль діяльності, тип ставлення до себе, людей і світу загалом.

Життєздатна особистість — особистість, яка активно інтегрує в сучасне суспільство, орієнтується та бере активну участь в економічних, соціальних, політичних, культурних процесах, зберігаючи при цьому свою світоглядну позицію, гуманістичні ідеали та цінності.

Життя людини — постійна постановка та розв'язання життєвих проблем.

З

Задоволення – емоція, що супроводжує досягнення людиною мети.

Заздрість – психічне переживання особистості, що виникає при активізації потреб, мотивації досягнення, коли чийсь реальні чи уявні переваги сприймаються як загроза цінності “Я” і супроводжуються негативними емоціями.

Закон – необхідні, істотні, стійкі, повторювані відношення між явищами об'єктивної дійсності.

Закономірність – об'єктивно існуючий, суттєвий зв'язок між явищами або процесами, що повторюються і характеризує їх розвиток.

Здібність — продукт соціалізації задатків учня.

Здоровий спосіб життя — процес формування в дітей усвідомлення шкоди наркотичного, токсичного, алкогольно-нікотинового отруєння організму і психіки, розвитку морально-етичної відрази до пияцтва, паління, вживання наркотиків.

Звичка – закріплений у житті людини спосіб дії і поведінки, здійснення якого у певних ситуаціях набирає сили потреби.

Згуртованість – ступінь міцності соціально-психологічних зв'язків у групі. Згуртованість свідчить, що група є певне ціле у межах даної організації або соціальної спільності.

Знання превентивні — систематизована та обґрунтована сукупність наукової інформації, перевіреної практикою, про закономірності запобігання негативним явищам, учинкам, діям.

Зрілість — інтегральна якість і показник розвитку зростаючої людини у світовому середовищі.

I

Ідеал – моральний – уявлення про зразок людської поведінки і відносин між людьми, що відображає конкретно історичне розуміння сенсу і мети життя.

Виховний ідеал – це мета виховання, образ ідеальної людини, на який має організовуватися педагог, виховуючи учнів. Національний виховний ідеал базується на загальнолюдських цінностях і включає в себе ті риси, які відповідають духовності чи звичаям даного народу.

Ідея – це вища форма пізнання зовнішнього світу, яка не тільки відображає об'єкт, а й спрямована на його перетворення.

Імідж – публічно зафіксований або підтримуваний вигляд, образ громадської особи, обличчя професії, діяльності, організації, способу життя.

Імпульсивність – риса характеру людини, що проявляється в її схильності до швидкоплинних, непродуманих дій під впливом першого спонукання.

Інсайт – несподіване для самої людини, раптове знаходження шляхів вирішення проблеми, над розв'язанням якої вона довго і наполегливо думала, момент осяяння, здогаду, раптового зрозуміння.

Інстинкт – сукупність природжених складних реакцій (актів поведінки), що зумовлюють доцільність поведінки організму в навколишньому середовищі.

Інтегрований — заснований на об'єднанні, інтеграції.

Інтеграція — процес упорядкування, узгодження та об'єднання структур і функцій у цілому суспільстві.

Інтерація — повсякденна взаємодія людей.

Інтернал – тип особистості, який у випадку невдачі звинувачує себе, а не інших та навколишні обставини.

Інтуїція – специфічна здатність особистості осягати істину безпосереднього логічного обґрунтування, доказу; своєрідний тип мислення, при якому окремі ланки процесу мислення проходять несвідомо, а гранично ясно усвідомлюється лише підсумок думки істини.

Інцидент — раптова, незапланована подія, що привернула до себе особливу увагу, ставши предметом обговорення людей як її свідків.

К

Класний керівник – педагогічний працівник, в посадові обов'язки якого входить сприяння створенню сприятливих для індивідуального розвитку і формування особистості дитини; внесення необхідних коректив у систему її виховання; допомога у вирішенні проблем, що виникають в дітей при спілкуванні між собою, з учителями, батьками.

Клептоманія — хворобливий, нестриманий потяг до крадіжок, що розвивається на ґрунті деяких психічних хвороб.

Когнітивний компонент психологічного благополуччя — цілісна, відносно несуперечлива картина світосприйняття в суб'єкта, розуміння поточної життєвої ситуації.

Колектив – група людей, які об'єднані суспільно значущими цілями, спільними ціннісними орієнтаціями, сумісною діяльністю, спілкуванням, взаємною відповідальністю

Компетентність – поінформованість, обізнаність, авторитетність, професійні знання і вміння.

Компромiс – погодження між протилежними, відмінними думками, досягнуте шляхом взаємних поступок.

Комунікативність – відкритість особистості для інших, готовність спілкуватися, потреба мати контакти з людьми.

Конфіденційність — доступність інформації лише адресату.

Конфлікт — зіткнення протилежних інтересів, думок, поглядів.

Концепція освіти «рівний — рівному» — завдання просвітницької роботи, спрямовані на позитивні зміни, які відбуваються у знаннях, уміннях, навичках, учинках, у поведінці щодо здорового способу життя дітей і молоді.

Концепція педагогічна:

- 1) система поглядів на педагогічне явище, процес;
- 2) тлумачення педагогічних явищ, подій;
- 3) провідна ідея педагогічної теорії, принцип організації різних видів діяльності;
- 4) передумова для створення теорії, що потребує наукового обґрунтування теорії та підтвердження практикою.

Завдання школи — навчити жити.
Ми повинні виховати Людину,
здатну створити своє особисте життя.
П. Блонський

Корекція - в спеціальній педагогіці - виправлення (часткове чи повне) вад психічного або фізичного розвитку у дітей, порушення тієї чи іншої психічної функції у дорослих. Конкретна мета й завдання К., а також методи і прийоми корекційної роботи визначаються в кожному випадку видом порушення розвитку та індивідуальними особливостями дитини.

Л

Лінія життя — стійкий активний інтерес і відповідальний вид діяльності.

Людина - це жива істота, має членороздільної промовою, свідомістю, здатна створювати знаряддя і користуватися ними в процесі суспільної праці

Любов - високе моральне почуття, яке полягає у стійкій, самовідданій і свідомій прихильності людини до когось чи чогось, зумовленій визнанням позитивних якостей об'єкта або спільними переконаннями, життєвими цілями та інтересами людей.

Людина соціальна — людина, здатна розв'язувати соціальні проблеми, самореалізуватися, комунікативно здібна, соціально адаптована тощо.

М

Майстерність — почерк професіонала в будь-якій діяльності.

Макросоціум класу — зовнішня життєдіяльність учасників навчально-виховного процесу.

Малолітня особа — особа, яка не досягла чотирнадцяти років.

Маргінали - окремі особи, соціальні верстви чи групи, які опинилися за межами характерних для даного суспільства основних структурних підрозділів чи певних соціокультурних норм і політичних традицій. Ними вважалися також бездомні, душевно хворі, тунеядці, проститутки, а з кінця ХХ ст. - хіппі, етнічні, релігійні меншини, представники нетрадиційно мислячої інтелегенції. Урбанізація, масова міграція, інтенсивна взаємодія між носіями різномірних культур.

Матеріальна допомога — виплата, здійснена установою, яка опікується питаннями соціального захисту.

Материнство — установлене чинним законодавством України правове становище жінки, яка народила, утримує і виховує дитину.

Метод превентивної освіти — засади, якими керується педагог у роботі з учнями в процесі передачі змісту превентивної освіти, що усвідомлюється і відтворюється в процесі соціалізації учня.

Метод превентивної роботи — способи загального і спеціального впливу на особистість. Загальні застосовуються для розвитку моральної вихованості. Спеціальні складаються з кількох підсистем: методи інформації, методи організації практичної діяльності (ведення здорового

способу життя), стимулювання позитивної та запобігання негативній поведінці.

Методика — сукупність рекомендацій з проведення навчального процесу.

Механізм реалізації превентивної роботи — спосіб організації управління з притаманними формами, методами, засобами, що відповідає соціальному рівню організації суспільства.

Міграція — переміщення людей, пов'язані, як правило, зі зміною місця проживання.

Мікросоціум класу — внутрішня життєдіяльність учасників навчально-виховного процесу.

Мотивація — сполучення зовнішніх і внутрішніх рушійних сил, що спонукають людину здійснювати діяльність, спрямовану на досягнення певних цілей, з докладанням певних зусиль, з визначеним рівнем сумлінності й наполегливості; процес стимулювання до діяльності, яка спрямована на досягнення визначених цілей і завдань.

Моральний фактор — атмосфера в колективі, взаємопорозуміння й рішучість.

Н

Наркоманія — хворобливий психічний стан, зумовлений хронічною інтоксикацією внаслідок зловживання наркотичними засобами.

Насильство - застосування індивідом чи соціальною групою різних (аж до збройного впливу) форм примусу стосовно інших індивідів, соціальних груп з метою набуття чи збереження економічного і політичного панування, завоювання тих чи інших прав чи привілеїв

фізичне насильство над дитиною – дії із застосуванням фізичної сили стосовно дитини, направлені на спричинення їй фізичного страждання, що заборонені законом. Фізичне насильство в сім'ї передбачає умисне нанесення одним членом іншому побоїв, тілесних ушкоджень, що може призвести до смерті, порушення фізичного або психічного здоров'я, посягання на його честь і гідність.

сексуальне насильство або розбещення – протиправне посягання однієї особи на статеву недоторканість іншої, дії сексуального характеру стосовно дитини, що проявляються як зґвалтування, сексуальні домагання, непристойні пропозиції, будь-які образливі дії сексуального характеру.

психологічне насильство – вплив однієї особи (групи осіб) на психіку дитини, з використанням словесних образ, погроз, переслідування, залякування, критика, маніпуляції, що може призвести до виникнення у дитини пригніченого або хронічного тривожного стану, затримки чи відставання психоемоційного, когнітивного, соціального та фізичного розвитку тощо.

Натхнення – психічний стан особистості, пов'язаний з її підвищеною дієздатністю, продуктивністю діяльності, високим рівнем підйому творчих

Мудра людина не робитиме іншим того,
чого вона не бажає, щоб зробили їй.
Конфуцій

сил, емоційним збудженням, переживаннями, що призводить до активізації психічних процесів, виникненню нового, творчого результату в матеріальній чи духовній сфері життя.

Неповна сім'я — сім'я, що складається з матері або батька і дитини (дітей).

Неповнолітні — особи, які не досягли віку, з якого закон визначає їх повністю дієздатними.

Неправомірна поведінка — поведінка, що суперечить чинним нормам права.

Несумісність – це нездатність людей в критичній ситуації зрозуміти один одного, асинхронність психомоторних реакцій, відмінність в увазі, мисленні, характері та інших природжених і набутих властивостях особистості, які перешкоджають сумісній діяльності.

Новостворена родина — складається з двох батьків, але один з них не є рідним для дитини чи дітей, тобто є мачухою або вітчимом.

О

Опіка — засіб захисту особистих і майнових прав та інтересів неповнолітніх, які не досягли 14 років і залишилися без батьківського піклування, а також повнолітніх осіб, визнаних судом недієздатними внаслідок душевної хвороби чи недоумства.

Особистісно-соціальне виховання — персоналізованість, соціальна зорієнтованість взаємин.

Охорона дитинства — система державних та громадських заходів, спрямованих на забезпечення повноцінного життя, усебічне виховання і розвиток дитини та захист її прав.

П

Парадигма - визнані всіма наукові досягнення, які протягом певного часу дають модель постановки проблем та їх рішень науковому співтовариству

Парія - занедбана, безправна людина.

Паспорт — основний документ установленого зразка, який засвідчує особу громадянина.

Педагогічна праксеологія — наука про використання і застосування нового в педагогіці.

Педагогічна психотерапія — лікування неврозів методом педагогічного впливу.

Педагогічна рефлексія — здатність педагога об'єктивно оцінити себе та свої вчинки, зрозуміти, як його сприймають у процесі педагогічного спілкування.

Педагогічна технологія превентивного виховання дітей — науково обґрунтована система діяльності та форм організації для ефективного проведення

Найбільша помилка, якої припускаються у вихованні, –
не привчають юнацтво до самостійного міркування.
Готхольд Ефраїм Лессінг

превентивної роботи в межах освітньо-виховного процесу, пов'язаних з охороною прав дітей, запобіганням уживанню і зловживанню тютюну, алкоголю, наркотиків, ранній статевій поведінці, запобіганням ВІЛ та ПСШ.

Педагогічне спілкування — соціально-психологічний процес, який характеризується такими функціями: пізнання особистості, обмін інформацією, організація діяльності, обмін ролями, співчуття, самоствердження.

Переконання — основна моральна настанова, яка визначає мету та напрям учинків людини, непохитна впевненість у чомусь, яка ґрунтується на певній ідеї, на світогляді; технологія, яка використовується в процесі діяльності педагога заради цілеспрямованої зміни елементів соціальної комунікації між поколіннями.

Пізнання особистості — атрибут навчання, виховання і розвитку учня.

Піклування — засіб захисту особистих і майнових прав та інтересів неповнолітніх віком від 15 до 18 років, які залишилися без батьківського опікування, а також повнолітніх осіб, визнаних судом обмежено дієздатними.

Підліток — особа, молодша 18 років.

Підлітковий вік — час формування стійких форм поведінки, характеру і засобів емоційного реагування.

Повнолітній — особа, яка досягла 18 років.

Позбавлення батьківських прав — санкція за неправомірну поведінку батьків стосовно дитини, яка спрямована на захист інтересів дитини.

Проводиться тільки у судовому порядку.

Покарання – метод виховання, який забезпечує гальмування небажаної діяльності і поведінки вихованців шляхом обмеження їх окремих прав та моральної оцінки дій і вчинків

Полілог — технологія організації мислення в комунікації (спілкуванні) та корпорації (взаємодії), яка припускає потенційну рівність залучених до неї учасників, забезпечує можливість осмислення змістових суперечностей, які виникають через невідповідність стереотипів досвіду його учасників тим умовам і вимогам, які задаються проблемною ситуацією.

Політонія – напруга, що викликається необхідністю переключення уваги, часто і в несподіваних напрямках.

Потенційні здібності – здібності, які закладені у людини, але ще не проявились у відповідній діяльності.

Потреба - це стан особистості, що виражає залежність її від конкретних умов існування

Потреба соціальна - суспільно зумовлене спонукання до дії, що забезпечує життєдіяльність соціального об'єкта, особистості, соціальної групи, суспільства в цілому, внутрішнє джерело активності суб'єкта, форма вияву його необхідності у будь-чому.

Плекайте дітей ваших у доброчинності: тільки вона одна й може дати щастя.

Людвіг Бетховен

Права – надання суб'єкту управління свободи і можливості діяти чи користуватися чим-небудь.

Правила – приймаються для забезпечення цілеспрямованості в роботі, вини фіксують певний тип поведінки, який відповідає інтересам справи (правила виконання робіт, правила техніки безпеки).

Право притулку — надання державою права в'їзду і безпечного проживання на її території іноземцям, що переслідуються за їхню політичну діяльність.

Правова культура — вид суспільної культури, який містить у собі знання і розуміння права, високосвідоме виконання його вимог як усвідомленої необхідності і внутрішньої переконаності.

Правова освіта — процес засвоєння підлітком соціальних і моральних норм, цінностей, настанов, досвіду.

Правова соціалізація — розвиток і реалізація громадських рис підлітка в процесі засвоєння і відтворення правової культури суспільства.

Правове виховання — соціально-правова та педагогічна допомога особі у формуванні правової свідомості та правової культури, вихованні почуття людської гідності, розумінні соціальної цінності права.

Правове поле — система законів і законодавчих актів, а також обов'язкове посилення всіх без винятку управлінських рішень на систему таких законів.

Правовідносини — суспільні відносини, що регулюються нормами права.

Правомірна поведінка — учинки, діяння, які не суперечать приписам правових норм або основним принципам права певної держави.

Правосвідомість — усвідомлення особою своїх прав, свобод, обов'язків, позитивне ставлення до закону, до держави, почуття патріотизму, здатність забезпечити країні гідне місце у цивілізованому світі.

Превентивна інформація — інформація, що містить у собі знання про причини, процеси, наслідки негативної поведінки, явища та засоби їх запобігання.

Превентивна робота — цілеспрямована діяльність, яка проводиться з дітьми з метою попередження відхилень у поведінці.

Превентивна сім'я — сім'я, у якій наявні нерозв'язані проблеми і яка перебуває на початковій стадії неблагополуччя.

Превентивне виховання — система підготовчих та профілактичних дій, спрямованих на запобігання формуванню в учнів негативних звичок, рис характеру, проявам асоціальної поведінки підлітків та організацію належного догляду за діяльністю учнів.

Превентивний — запобіжний, охоронний, захисний.

Превентивні заходи — система діяльності, спрямована на усунення причин та запобігання злочинності, антигромадським проявам.

Превентивність — спрямованість на запобігання негативним явищам.

Превенція — процес запобігання негативним явищам і станам особистості.

Розірвану сорочку можна швидко зашити,
але брутальні слова непоправно розбивають серце дитини.
Генрі Лонгфелло

Прекрасне - категорія естетики, що характеризує явища, які мають найвищу естетичну цінність.

Прецедент – випадок, що стався в минулому і є прикладом або виправданням для наступних подібних випадків.

Прийомна сім'я — сім'я, яка добровільно взяла із закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, від 1 до 4 дітей для виховання і спільного проживання.

Принципи превентивного виховання — основні вихідні положення, що впливають із закономірностей виховання й визначають загальне спрямування виховного процесу, основні вимоги до його змісту, методики та організації (комплексності, системності, науковості, інтегрованості, мобільності, наступності, конкретності, реалістичності, технологічності, толерантності, етичності).

Прихильність – доброзичливе ставлення однієї людини до іншої з відповідним зовнішнім його виявом (у жестах, словах, виразних рухах). У соціальній групі прихильність між її членами є запорукою єдності й згуртованості.

Причина – це явище, яке породжує інше явище, взаємодіє з ним і передує йому в часі.

Проблема соціальна - протиріччя, що об'єктивно виникає у процесі функціонування і розвитку суспільства; завдання, що потребує розв'язання засобами соціального управління.

Проблемна ситуація - ситуація, для оволодіння якою окремих суб'єкт (або колектив) має знайти і застосувати нові для себе знання чи способи дії.

Продукт соціалізації — норми і правила поведінки, моральні поняття, цінності суспільства, які людина свідомо засвоїла і використовує.

Протиправна поведінка — різновид правової поведінки, що характеризується як соціальне відхилення від норми, зловживання правом та правопорушення.

Протирецидивна профілактика — здійснюється з учнями, які перебувають на внутрішньошкільному контролі (обліку).

Професійна мобільність — здатність педагога до змін у професійній діяльності за нових соціально-педагогічних умов.

Процес превентивного виховання — цілісний процес, у якому органічно поєднуються змістовний і процесуальний боки.

Процес засвоєння превентивних знань — сприймання змісту, його осмислення, закріплення та застосування в реальному житті.

Психоделія — сприймання світу через наркотичний транс.

Психодрама — один із видів психотерапії, у процесі якої пацієнти грають ролі, що моделюють справжні життєві ситуації.

Усі батьки хочуть, щоб їхні діти здійснили те, що не вдалося їм самим.
Йоганн Вольфганг ГЕТЕ

Психолагнія — сексуальне збудження, яке спричиняється за допомогою власної уяви через створення уявних образів.

Психологічна гармонія — оптимальний баланс між позитивними і негативними прагненнями особистості.

Психологічна діагностика — теоретичний фундамент практичної діяльності щодо розв'язання споконвічної проблеми співвідношення мети та результату функціонування будь-якої педагогічної системи на технологічному рівні.

Психологічний бар'єр — мотиваційні фактори, які перешкоджають виконанню певної діяльності, наприклад пов'язаної з нововведеннями. До числа психологічних бар'єрів, які виникають під час нововведень у педагогічній діяльності, відносяться такі:

- бар'єр некомпетентності, який виникає в людини, яка не впевнена в тому, що зможе виконувати свою роботу після нововведень;
- бар'єр навичок, звичок, традиції, що виникає в людини, яка хоче зберегти існуючий метод роботи, до якого звикла; цей бар'єр характерний для педагогів із великим стажем роботи;
- бар'єр ідилії, коли людина має глибоке задоволення від свого існуючого статусу, а все нове може внести дисгармонію в її душевний стан;
- бар'єр збільшення навантаження, коли нововведення підвищують інтенсивність праці, вимагають жертвувати іноді вільним часом, з'являється професійна напруга через нове й незасвоєне;
- бар'єр шефа, коли педагог не впевнений у правильності дій методичних служб, які нав'язують йому нововведення тощо.

Психологічний клімат — система відносних психічних станів, типових для певної групи, значущих для її членів та їхньої діяльності.

Психопрофілактика — запобігання негативному впливу.

Р

Раннє статеве життя — початок сексуальних стосунків до того моменту, коли молода людина стала зрілою: біологічно, психічно, соціально.

Релаксація - стан розслаблення за умови усунення психічного напруження.

Релаксопедія — використання сугестії (навіювання) в процесі навчання і виховання.

Ресоціалізація — процес пристосування девіантного індивіда до життя без гострих конфліктів.

Референтна група — соціальна група, на яку особа орієнтує свою поведінку, до якої належала в минулому, належить зараз і хотіла б належати в майбутньому (сім'я, релігійна громада, політична партія тощо).

Ригідність — стан, за якого знижена здатність до переключення психічних процесів і пристосування до умов середовища.

Якщо ти віднайдеш у своєму серці турботу про когось іншого, ти досягнеш успіху.
Мая Ангелоу

С

Самоактуалізація — прагнення людини до найповнішого виявлення, розвитку і реалізації своїх особистісних можливостей. Самоактуалізація передбачає сприятливі соціальні умови і відповідне виховання.

Самоаналіз — установлення причинно-наслідкових зв'язків в отриманні про себе інформації.

Самооцінювання — можливість визначення ставлення до себе і своєї діяльності.

Саморозвиток особистості — становлення людини як суб'єкта власної життєдіяльності.

Санкції — способи реагування оточуючих на поведінку людини, що здійснюються у формі заохочення чи покарання.

Сімейна реабілітація — комплекс педагогічних засобів, спрямованих на відновлення або компенсацію порушених функцій сімейних відносин між подружжям, батьками та дітьми.

Сім'я — динамічна мала група людей, які разом проживають, пов'язані родинними відносинами (шлюб, кровної спорідненості, усиновлення, опіки), спільністю формування і задоволення соціально-економічних та інших потреб, взаємною моральною відповідальністю.

Ситуація — сукупність подій та обставин.

Соціалізація — процес уходження індивідів до різних спільнот, колективів і груп людей через засвоєння їх норм, ідеалів, цінностей.

Соціалізація дитини — процес навчання жити у злагоді із собою та навколишнім світом.

Соціалізація особистості — розвиток людини як соціальної істоти, становлення її як особистості.

Соціальна адаптація — пристосовування особистості до соціально-економічних умов, рольових функцій, а також соціальних норм, які складаються на різних рівнях життєдіяльності.

Соціальна верства — реально існуюча соціальна група, яка виділяється у відповідності з певними ознаками, які описують місце її членів у соціальній стратифікації.

Соціальна влада — влада, яка регулює стосунки людей.

Соціальна група — спільноти, що посідає певне місце в системі суспільних відносин кожного конкретного типу суспільства, що складається в ході історичного розвитку і тому є довготривалою, стійкою у своєму існуванні.

Соціальна девіація — поведінка, яка не відповідає соціальним нормам або реалізує традиційні, установлені соціальні норми і засуджується значною частиною суспільства.

Соціальна дезадаптація — уміння долати труднощі, довільна саморегуляція, навички спілкування, моральні норми та установки.

Соціальна депривація — позбавлення можливості задовольняти життєво важливі соціальні потреби.

Соціальна допомога — надання різного роду соціально-психо-лого-педагогічних послуг батькам у створенні найбільш сприятливих умов для повноцінного розвитку дитини-інваліда на всіх етапах її життєдіяльності.

Соціальна залежність — залежність людини, яка ще не почала вживати наркотики, але потрапила в середовище тих, хто їх уживає.

Соціальна компетентність — бажання вступати в спілкування з іншими, впевненість в собі, що передбачає вміння поставити себе на місце іншого.

Соціальна обдарованість — уміння підтримувати дружелюбність, налагоджувати ділові контакти, досягати соціального добробуту.

Соціальна орієнтація — уміння розібратися в якихось обставинах, у життєвих ситуаціях.

Соціальна паспортизація — складання соціального паспорту класу, школи.

Соціальна педагогіка — системна одиниця, що має вплив на духовні, етичні зміни суспільства з метою гуманного або гуманітарного розвитку людини та соціуму загалом.

Соціальна перцепція — сприймання, розуміння та оцінка людьми одне одного.

Соціальна підтримка — здатність звертатися по допомогу та вміння сприймати підтримку з боку свого середовища (родини, однолітків, колег тощо).

Соціальна поведінка — поведінка, яка здійснюється і притаманна певному суспільству.

Соціальна політика — політика, що проводиться державою, курс дій відносно здійснення соціальних програм, підтримки галузей соціальної сфери.

Соціальна практика — організаційна форма виховного простору і водночас механізм залучення учнів до суспільного життя, соціальної творчості, суспільно корисної праці, продуктивної освіти. Вона стимулює та підтримує в школярів суспільну активність, виховує відповідальність, готує до розв'язання життєвих завдань, з якими учні зіткнуться як у процесі навчання, так і після закінчення школи.

Соціальна превенція — система соціальних заходів, спрямованих на створення умов для запобігання негативним явищам.

Соціальна профілактика — комплекс дій, що впливають на комплекс соціальних умов, які сприяють збереженню і розвитку здоров'я, запобігаючи несприятливому впливу чинників соціального та природного середовища.

Соціальна реабілітація — система заходів, спрямована на відновлення морального, психічного та фізичного стану дітей, їх соціальних функцій та приведення індивідуальної чи колективної поведінки у відповідність із загальноновизнаними суспільними правилами та нормами.

Найкраще, що ми можемо дати нашим дітям, - це навчити їх любити себе.
Луїза Хей

Соціальна роль — соціальна функція й спосіб поведінки особистості, які відповідають суспільним очікуванням.

Соціальна сирота — дитина, яка має біологічних батьків, але вони з різних причин не займаються вихованням дитини і не піклуються про неї.

Соціальна служба — спеціальні органи, які надають соціальні послуги та соціальну допомогу молоді.

Соціальна спільнота — реально існуюча сукупність індивідів, придатна до емпіричної фіксації, яка характеризується відносною цінністю.

Соціальна структура — система соціальних верств, класів, груп певного суспільства, а також сукупність стійких і впорядкованих зв'язків між ними.

Соціальна сфера — суть громадянського суспільства: соціальна поведінка особистості.

Соціальна творчість — діяльність, яка породжує щось якісно нове, що відрізняється неповторністю, оригінальністю й суспільно-історичною унікальністю.

Соціальна установка — узагальнений функціональний стан готовності до певної форми реагування. Установка виступає як чинник, що організує внутрішню пов'язаність, логічну послідовність поведінки в структурну стійкість діяльності людини.

Соціальне виховання — система цілеспрямованого впливу суспільства на цінності, відносини і сенс життя окремої людини, соціальних макро- і мікрогруп в інтересах узгодження трудової та пізнавальної активності їхніх членів, емоційно-моральних відносин, досвіду практичної діяльності з інтересами і цінностями цього суспільства в напрямі прогресивного соціально-економічного і духовно-культурного розвитку суспільства і людини.

Соціальне дослідження — аналіз суспільства, групи в єдності всіх сторін, галузей і сфер, весь соціокультурний простір.

Соціальне забезпечення — система забезпечення та обслуговування малозабезпечених сімей.

Соціальне здоров'я — здатність адекватно розуміти та будувати стосунки із соціальним оточенням: сім'єю, друзями, колегами, колективом тощо.

Соціальне інспектування — складова соціального супроводу, метою якого є контроль соціального педагога чи працівника за реалізацією в сім'ї прав її членів, виявленням випадків їхнього порушення та умов, що цьому сприяють.

Соціальне обслуговування неблагополучної сім'ї — надання сім'ї різноманітних виплат, гарантованих державою в законодавчому порядку.

Соціальне партнерство — визначення форм ефективного та взаємовигідного співробітництва різних соціальних груп людей, які не завжди розділяють ідеї та інтереси одне одного, для розв'язання загальних проблем.

Соціальне середовище — сукупність людей, пов'язаних спільністю життєвих умов, занять, інтересів і т. ін.

Соціальне сирітство — явище, зумовлене ухилянням або відстороненням батьків від виконання батьківських обов'язків щодо неповнолітньої дитини.

Соціальний аспект — формування таких компетенцій, як комунікативність, правомірність тощо.

Соціальний захист — система матеріального забезпечення й обслуговування громадян в установлених законодавством випадках (інвалідність, утрата годувальника тощо).

Соціальний контроль — сукупність методів і засобів, що забезпечують відповідність поведінки людей соціальним нормам. Він може бути зовнішнім (сукупність соціальних механізмів, які регулюють діяльність людини) і внутрішнім (самоконтроль людини, направлений на узгодження власної поведінки з існуючими або прийнятими нормами).

Соціальний патронаж — діяльність, спрямована згідно із Законом України «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю» (ст. 1), на створення соціальних умов для задоволення законних інтересів, свобод, реалізації права дитини на освіту в системі освіти, на розвиток дитини, сприяння взаємодії закладів освіти, сім'ї і суспільства у вихованні дітей, їхній адаптації до умов соціального середовища, забезпечення консультативної допомоги батькам та особам, які їх замінюють.

Соціальний педагог — працівник соціуму, який взаємодіє та співпрацює з різними категоріями населення, застосовуючи позитивні емоції, він здатний сприяти створенню системи ціннісних орієнтацій для позитивного саморозвитку особистості, її гармонійного психологічного комфорту.

Соціальний статус — становище особи чи групи осіб у суспільстві, яке визначається за допомогою об'єктивних чинників (фах, дохід, престиж), або те місце, яке індивід займає в соціальній системі.

Соціальний успіх — спроможність особистості сприймати та відповідати на соціальні потреби, здатність успішно взаємодіяти з іншими, що допомагає індивідууму виявляти ініціативу, підтримувати та управляти своїми емоціями; здатність співпрацювати, долати конфлікти тощо.

Соціальні норми — визнані правила поведінки чи дії окремих людей і соціальних груп.

Соціальні потреби — відчуття належності до будь-якого або будь-чого (груп, колективу, соціального прошарку, важливої справи), взаємодії та підтримки, відчуття того, що тебе розуміють і сприймають.

Соціальні послуги — комплекс правових, економічних, психологічних, освітніх, медичних, реабілітаційних та інших заходів, спрямованих на окремі соціальні групи чи індивідів, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги задля поліпшення або відтворення життєдіяльності, соціальної адаптації та повернення до

Тоді людина стає кращою, коли ви покажете їй, яка вона є.
А. Чехов

повноцінного життя. Основними формами надання соціальних послуг є матеріальна допомога та соціальне обслуговування.

Соціальні права й свободи — гарантовані державою можливості людини, спрямовані на забезпечення соціальних умов життя.

Соціальні сироти — особлива група дітей, які внаслідок соціальних, економічних та морально-психологічних причин лишилися сиротами при живих батьках.

Соціально-культурна реабілітація — нормалізація життєдіяльності дитини, реконструкція соціально-культурного оточення, само-актуалізація та активізація процесу спілкування, створення умов для творчого використання мистецтва як засобу соціально-культурної реабілітації дітей з особливими потребами.

Соціально-педагогічна діяльність — виховання особистості в суспільстві.

Соціально-педагогічна компетенція сім'ї — набуття членами сім'ї знань і навичок, достатніх для реалізації завдань повсякденного життя, які виникають під час спілкування з оточенням.

Соціально-педагогічна підтримка — надання соціально-педагогічної допомоги дітям у важких, проблемних, життєвих ситуаціях, сприяння їх соціальній адаптації й успішній соціалізації, формування життєвої компетентності.

Соціально-педагогічна реабілітація — відновлення виховного потенціалу сім'ї, захист прав членів родини у кризових ситуаціях, зміна соціального та сімейного статусу окремих членів сім'ї.

Соціально-педагогічна робота в загальноосвітніх закладах — здійснення посередництва між освітніми установами, сім'єю, трудовими колективами, громадськістю, організація їх взаємодії з метою створення умов для всебічного розвитку дітей і підлітків.

Соціально-правова компетенція — знання державної та національної символіки; знання й дотримання прав і обов'язків учнів; знання й дотримання статуту школи; активна участь у позашкільній та позакласній діяльності, свідоме ставлення до виконання доручень.

Соціально-профілактична робота — запобігання неконструктивній взаємодії між членами сім'ї, різним формам насильства, помилкам у сімейному вихованні, формуванню різних видів залежності в членів сім'ї.

Соціально-психологічна занедбаність дитини — результат довготривалого позбавлення дитини виховного впливу та соціальних умов для нормального психічного й розумового розвитку.

Соціально-психологічна ефективність шкільної роботи — характеристика рівня розвитку моральних якостей учнів.

Соціально-психологічний статус учня — становище, яке посідає дитина у групі ровесників (класі), яке переживається й оцінюється нею суб'єктивно (адекватно чи неадекватно) і визначається її правами й обов'язками.

Дітей не відлякаєш суворістю, вони не переносять тільки брехні.
О. Толстой

Соціогенний — характеристика соціального походження різних моделей поведінки.

Соціокультурна компетенція — знання національно-культурних особливостей країни.

Соціологічна компетенція — здатність використовувати й перетворювати мовні форми виходячи із ситуації спілкування.

Соціологічна самокорекція — проводиться за результатами складання корекційної програми.

Соціологічний інструментарій — сукупність розроблених засобів проведення соціологічних досліджень, спрямованих на вивчення певних проблем.

Соціологія — наука про суспільство та закони його розвитку.

Соціометричне дослідження — дослідження міжособистісних стосунків.

Соціум — людська спільнота як результат форм діяльності людей, що склалися історично.

Соціоцентризм — точка зору людини, згідно з якою його соціальна група представляє ідеальні стандарти поведінки, думок тощо і виходячи з якої вона оцінює інші групи.

Спілкування - специфічна міжособистісна взаємодія людей як членів суспільства, представників визначених соціальних груп. Опосередковується системою суспільних відносин і є їхньою персоніфікованою особистісною формою вияву.

Спосіб життя особистості — система стихійно або цілеспрямовано сформованих інтересів, видів діяльності і ліній життя.

Статеворольова соціалізація — навчання дитини соціальним ролям чоловіка та жінки, що обумовлені нормами, звичаями, культурними традиціями.

Стигматизація — упереджене негативне ставлення до людини у зв'язку з наявністю в неї небажаних рис чи ознак.

Стиль сімейного виховання — найбільш характерні способи ставлення батьків до дитини в процесі застосування відповідних засобів і методів педагогічного впливу.

Стрес — реакція організму на ситуацію, яка вимагає функціональної перебудови організму, відповідної адаптації.

Суб'єктність — активний, самостійний і самодостатній стан і позиція людини в житті.

Субкультура — сукупність соціально-психологічних ознак (норм, цінностей, стереотипів, смаків тощо), які впливають на стиль життя і мислення певних номінальних і реальних груп людей і дозволяють їм утверджувати себе як «ми», відмежоване від «вони» (інші представники соціуму).

Сукупність соціальних ролей — виконання людиною у кожній ситуації своєї життєдіяльності тієї чи іншої соціальної ролі: в автобусі — пасажир

Дитина найбільше потребує вашої любові як раз тоді,
коли вона менше всього її заслуговує.
Ерма Бомбек

громадського транспорту, на уроці — учня, у спілкуванні з батьками — сина або дочки тощо.

Суспільство — сукупність людей, об'єднаних певними відносинами, зумовленими історично змінним способом виробництва матеріальних благ.

Т

Творчість — продукт соціалізації здібностей.

Телеманія — надмірне захоплення переглядом телевізійних передач.

Темперамент - індивідуально-своєрідні властивості психіки, що визначають динаміку психічної діяльності людини, однаково проявляються в різній діяльності незалежно від її змісту, цілей, мотивів, залишаються постійними в зрілому віці і у своїй сукупності характеризують тип темпераменту.

Тест - стандартизована вимірювальна методика, яка направлена на виявлення прихованої властивості об'єкта, в якому зацікавлені, шляхом одного або декількох коротких випробувань (завдань), які несуть максимальну інформативність.

Технологія — сукупність способів, спрямованих на оволодіння системою знань, досвідом, уміннями, і практика роботи суб'єктів превентивної діяльності.

Технологія превентивної роботи — сукупність прийомів, методів та впливів, що застосовуються педагогами, психологами, соціальними й медичними працівниками, правоохоронними органами з метою досягнення успіху превентивного виховання.

Толерантність — повага й визнання рівності, відмова від домінування і насильства, визнання багатомірності й різноманіття людської культури, норм, вірувань і відмова від зведення цього різноманіття до якоїсь однієї точки.

Торгівля людьми — сучасна форма рабства.

Тьютор — посередник між учнем та вчителем-предметником, який допомагає визначити індивідуальні «замовлення» на освітні послуги.

У

Увага - спрямованість і зосередженість свідомості людини на певних об'єктах при одночасному відверненні від інших

Усиновлення — прийняття усиновлювачем у свою сім'ю особи на правах дочки чи сина, що здійснюється на підставі рішення суду.

Утримання дитини батьками — відповідно до ст. 181 Сімейного кодексу України батьки зобов'язані утримувати дитину до досягнення нею повноліття. Способи виконання батьками обов'язку утримувати дитину визначаються за домовленістю між ними.

Вашими словами ви не обдурите дитини; не слова ваші буде вона слухати,
а бачитиме ваш погляд, ваш дух, який володіє вами.
В. Ф. Одоєвський

Утриманці — особи, які перебувають на повному утриманні іншої особи або одержують від неї допомогу, яка є постійним і основним джерелом їхнього існування. Факт перебування на утриманні в разі відсутності відповідних документів і неможливості їх відновлення може бути встановлений у судовому порядку.

Ф

Фасилітатор — особа яка в роботі з дітьми сповідує відкритість власним думкам і переживанням, заохочення й довіру як вираження внутрішньої особистісної впевненості в можливостях і здібностях вихованців, «емфатичне розуміння» (бачення вихованця, його реакцій, дій, навичок).

Фобія — непереборний, нав'язливий страх, нетерпимість, боязнь.

Функції превентивного виховання — дії, пов'язані з виконанням завдань, обов'язків, пов'язаних з превентивною діяльністю (діагностично-прогностична, корекційно-реабілітаційна, освітньо-консультативна, організаційно-методична, інтегративно-просвітницька).

Х

Хибні типи сімейного виховання — типи виховання, які призводять до соціальної дезаптації дитини або відхилень у її поведінці.

Ц

Цінності — не лише те, що вже існує, а й те, що треба ще здійснити:

- *абсолютні вічні* — цінності, що акумулюють досвід усього людства і є еталоном його буття;
- *базові* — цінності високого ступеня узагальнення, що зрідка бувають безпосередньо пов'язаними з конкретною поведінкою.
- *громадянські* — цінності, що регулюють родинне життя;
- *загальнолюдські* — цінності, що прийняті або мають бути прийняті різними народами, культурами, цивілізаціями.
- *індивідуальні* — цінності, властиві певній особі;
- *інструментальні* — спосіб поведінки або дій, не пов'язаних безпосередньо з метою;
- *колективні* — цінності певного суспільства, нації, цивілізації;
- *національні* — цінності, що характеризують особливості життя певної національності та державного устрою;
- *оперативні* — цінності, що виявляються в реальній поведінці;
- *особистісні* — цінності, що стосуються особистого життя;
- *партикулярні* — цінності певного суспільства, нації, цивілізації;

Не робіть з дитини кумира: коли вона виросте, то вимагатиме жертв.

П'єр Буаст

- *термінальні* — цінності, що є найбільш бажаними та емоційно привабливими для особистості, що усвідомлюються як ідеальний стан її буття;
- *універсальні* — цінності, що прийняті або мають бути прийняті різними народами, культурами, цивілізаціями.

Цінності життя — здоров'я, життя і радість життя, спілкування з природою.

Ш

Шкільна фобія — особлива форма страху розлуки, що характеризується намаганням ухилитися від відвідування школи і часто супроводжується соматичними скаргами (на запаморочення, головний біль, біль у шлунку тощо).

Шкільні прогули — невідвідування школи з неприйнятних причин, незалежно від того, чи знають про це батьки і чи дають вони на це згоду.

Школа — соціальний простір, специфічна сфера життєдіяльності учня, у межах якої цілеспрямовано й систематично здійснюються його соціалізація, збагачення соціального досвіду через засвоєння й переробку знань, умінь, навичок, норм, цінностей, традицій.

Школа соціальної реабілітації — загальнонавчальний заклад для дітей, які потребують особливих умов виховання.

Щ

Щастя - поняття моральної свідомості, що позначає стан людини, який найбільше відповідає внутрішній задоволеності повнотою й осмисленістю життя, здійсненню свого людського призначення.

Ю

Ювенальна юстиція — спеціалізована система правосуддя щодо неповнолітніх. Є важливим інститутом системи захисту прав дитини.

Я

Якість превентивних знань — ефективність реалізації знань у життєвих ситуаціях.

Явище соціальне - елемент соціальної реальності, який володіє повнотою соціальних властивостей та ознак: все те в соціальній дійсності, що виявляє себе.

Література

1. *Бочкарёва, Г. В.* Педагогика социальной работы [Текст]. — М., 1995.
2. *Гикава, Г.* Підтримка дітей з обмеженими функціональними можливостями // Соціальний педагог [Текст]. — 2008.— № 12.
3. *Діти вулиці: хто вони і як їм допомогти /* Упоряд. О. Главник, Н. Комарова [Текст]. — К., 2006.
4. *Леви, В. Л.* Искусство быть другим [Текст]. — М., 1980.
5. *Міщук, Л. І.* Професійна підготовка соціального педагога: Педагогічний, психологічний, управлінський аспекти [Текст]. — Запоріжжя, 1996.
6. *Методика соціальної діагностики взаєностосунків в суспільстві /* Теорія і методика соціальної роботи [Текст]. — М., 1994.
7. *Моделирование педагогической ситуации* [Текст]. — М., 1981.
9. *Молод і дозвілля: Зб. науково-методичних матеріалів* [Текст]. — К., 1994.
10. *Обухова, Л. Ф.* Детская (возрастная) психология: Учебник [Текст]. — М., 1996.
11. *Основи психології /* За ред. О. В. Киричука [Текст]. — К., 1995.
12. *Професійна діяльність соціального працівника: зміст і організація* [Текст]. — М., 1993.
13. *Професійна підготовка студентів педінститутів до виховної діяльності: Зб. наукових статей* [Текст]. — К. : МО України, ІЗМН, 1996.
14. *Романовська, Д.* Складні життєві ситуації. Психологічний аналіз проблем, ресурсів та стратегій подолання труднощів // Соціальний педагог [Текст].— 2008.— № 12.
15. *Сердюк, І. Д.* Соціальна творчість як поняття. Нова парадигма: Альманах наукових праць [Текст]. — К. ; Запоріжжя, 2004. — Вип. 35. — С. 104.
16. *Скуратівський, В. А., Палій, О. М.* Основи соціальної політики: Навч. посіб. [Текст]. — К. : МАУП, 2002. — 200 с.
17. *Технології соціально-педагогічної роботи: Навчальний посібник /* За заг. ред. проф. А. Й. Капської [Текст].— К., 2000.— 372 с.

